

www.mladinski-delavec.si

Razvoj modelov neformalnega in formalnega izobraževanja za mladinskega delavca za vključevanje v programe organizacij

Prostočasovne dejavnosti slovenske mladine in duhovne usmeritve mladih kot potencial mladinskega dela

Avtorica: Silva Lavrič

Kazalo

1 Uvod.....	3
2 Razvoj mladinske politike v Sloveniji	5
2.1 Strategija Urada RS za mladino na področju mladinske politike do leta 2010.....	5
3 Prostočasovne dejavnosti mladih v Sloveniji.....	7
4 Prostočasovne dejavnosti študentov in študentk univerze v Mariboru.....	14
5. Duhovne usmeritve slovenske mladine	19
5.1 Obiskovanje verskih obredov slovenske mladine.....	19
5.2 Novodobna usmeritev mladih v Sloveniji	23
6 Sklep	24
7. Literatura in viri.....	26

1 Uvod

Znani ameriški raziskovalec mladine John R. Gillis pravi, da mladina ustvarja svojo zgodovino, ki je povezana, a hkrati analitično ločljiva od institucij odraslih, npr. zgodovine družine, šole in drugih, s katerimi so jo ponavadi povezovali. Ugotavlja, da je mladina sodoben fenomen, in to dokazuje z analizo mladinske tradicije. Z mladinskimi tradicijami označuje vedenjske vzorce in načine mišljenja, ki so dolgo časa veljali za mladino in zato določajo njeno zgodovinskost (Gillis, 1999).

Evropski novi vek, ki pomeni vzpon meščanskega individualizma, je odkril mladost in otroštvo kot posebni pedagoški provinci. Pred tem se je mladost razumela predvsem kot obdobje mladih odraslih ljudi, ki so na začetku svoje odrasle kariere, ne pa pred njo. Odkritje mladosti je bilo nujno v vseh družbah, kjer mesto posameznika oz. posameznice ni bilo že vnaprej določeno in ki dopuščajo razmah individualnosti. Mladost v teh družbah dobi poseben pomen in značaj, od novega veka dalje pomeni socialno nadaljevanje otroštva, premik odraslosti v kasnejše obdobje ter obdobje socialnega eksperimentiranja s seboj in s socialnim svetom. To so izkoristile različne vzgojne in pedagoške institucije, zlasti šole, ki so okupirale obdobje mladosti z namenom, da bi tako mlade bolje pripravile na zahtevna dela v odraslosti. Specializacija in funkcionalizacija modernih družb sta povzročili, da se je prvotno otroštvo, v katerem je vzgojno in izobraževalno delovala skoraj izključno samo družina, raztegnilo daleč čez zaključek biološkega dozorevanja. Teh procesov družina ni več mogla nadzorovati, zato so se angažirale posebne vzgojno-izobraževalne institucije, znanost, mediji, socialno-zdravstvene institucije in še mnoge druge.

Dvajseto stoletje je brez dvoma stoletje mladine in mladina je fenomen dvajsetega stoletja. Mladina se je v tem stoletju formalizirala in se iz generacijske pretvorila v pomembno družbeno skupino. Med pomembne raziskovalce sodi prav J. R. Gillis, ki je v svoji knjigi *Mladina in zgodovina* odlično prikazal kompleksnost zgodovinskega procesa in družbenih dejavnikov, ki so v Evropi in Združenih državah Amerike privedli k odkritju mladosti oziroma mladine.

Prav tako je zanimivo dogajanje med slovenskimi mladimi oziroma slovensko mladino v moderni oziroma postmoderni družbi. Pomembne raziskave, ki so se ukvarjale s problematiko slovenske mladine in njihovega položaja v slovenski družbi, so se zgodile v drugi polovici prejšnjega stoletja. Med najpomembnejše spadajo raziskave iz serije Mladina, ki so namenjene longitudinalnemu spremljanju mladinske populacije s poudarkom na spreminjanju vrednot in življenjskih stilov. Mladina'85 je bila prva v seriji raziskav, poleg slovenskih obstajajo za leto 1985 vzporedni podatki za ostale republike SFR Jugoslavije. Nekatera vprašanja iz Mladine 1985 se ponovijo v raziskavah Mladina 1993 (srednješolska populacija), Mladina 1995 (študentska populacija), Mladina 1998 in Mladina 2000. Raziskavo Mladina 93 so izvedli raziskovalci Centra za socialno psihologijo-študije mladine v okviru Inštituta za družbene vede pri Fakulteti za družbene vede v Ljubljani. Raziskava Mladina 2000, ki so jo izvedli sodelavci oddelka za sociologijo na Fakulteti za družbene vede, je pokazala, da značilnosti spreminjajočega vedenja sodobne mladine z demografskimi in družbenimi spremembami narekujejo spremenjen pogled na potrebe mladih in posledično ustrezno načrtovanje mladinskega dela in mladinske politike.

Z organizacijo programov za mlade, predvsem pa s vprašanjem kako mladi preživljajo prosti čas, se ukvarja vse več vladnih, nevladnih in drugih organizacij. Zlasti mladi v urbanih okoljih lahko svoj prosti čas izrabijo za sodelovanje v različnih skupinskih dejavnostih, ki jih poznamo kot športne aktivnosti, skavte, tabornike, gasilce, glasbene in druge umetniške večere, pevske zборе, dramske skupine, jezikovne

tečaje itd. Po opisu obsega možnosti bi lahko sklepali, da je za mlade v naši državi dobro poskrbljeno, mladi morajo le izbrati ustrezen program in tako koristno izrabiti prosti čas. Vendar je situacija v resnici drugačna, saj se je veliko mladih ne poslužuje ponudbe, ki jo ponuja okolica. Ponudniki programov se tudi pritožuje nad nemotiviranostjo mladih in težavami z udeležbo in izvedbo programov.

Mladina je kot družbena skupina okupirana z nalogami, kjer proces prehoda od otroštva v odraslost navidezno urejajo in nadzorujejo formalizirani socializacijski agensi (izobraževalne, zdravstvene, ... ustanove), ki delujejo po načelu motiviranja mladih »od zgoraj«; torej po načelih, kjer nekdo drug s pozicije moči določa, kaj naj bi bilo dobro in koristno za mlade. Reakcija mladih je v odgovoru, da so vse opisane ponudbe brez smisla. Tako se mladi vse bolj zatekajo v neformalne oblike, v katerih iščejo nove možnosti za povečanje kakovosti življenja (Mrgole, 2003).

V Sloveniji se v zadnjih desetletjih vse bolj pojavlja potreba po organiziranju prostočasovnih dejavnosti za mlade in s tem spodbujanje mladih, da čim aktivneje preživijo svoj prosti čas. Vendar pa se ob tem zastavi tudi vprašanje potrebe po formalnem izobraževanju za profil mladinskega delavca, ki bi mlade spodbujal, usmerjal in vodil pri udeležbi različnih športnih, kulturnih, umetnostnih, in drugih dejavnosti.

V sledečem poročilu bom poskušala prikazati kakšno je zanimanje slovenske mladine za prostočasovne dejavnosti, ki jim jih ponuja okolje v katerem živijo. Osredotočila se bom na že zbrane podatke številnih raziskovalcev s področja raziskovanja mladine in njihovih prostočasovnih aktivnosti. V poročilu bo zajeta podoba celotne slovenske mladine, na koncu pa bom še podrobneje prikazala s katerimi prostočasovnimi dejavnostmi se najraje ukvarjajo študentje in študentke Univerze v Mariboru, pri čemer se bom oprla na že zbrane podatke, ki so jih v dolgoletnih raziskavah z naslovom Družbeni profil študentov in študentk Univerze v Mariboru pridobili sodelavci oddelka za sociologijo Pedagoške fakultete v Mariboru. Raziskave so potekale med leti 2001 in 2005, pri čemer so prve štiri raziskave potekale med študenti Univerze v Mariboru, medtem ko je raziskava, ki je bila izvedena leta 2005 potekala med študenti vseh slovenskih Univerz z naslovom Družbeni profil študentov Slovenije. Osredotočila se bom predvsem na problematiko prostočasovnih dejavnosti študentov in njihovih duhovnih usmeritev. Iz zbranih podatkov bom poskušala analizirati stanje študentske mladine s obsežnejšim poudarkom na študentski populaciji mariborske Univerze ter tako poskušala prikazati kakšno je zanimanje študentske populacije za prostočasne aktivnosti, ki jim jih ponuja okolje. Poleg prostočasovnih dejavnosti celotne populacije slovenske mladine je zanimivo tudi vprašanje kakšno je duhovno stanje omenjene skupine. Ali mladi v prostem času obiskujejo verske obrede, kako pogosto jih obiskujejo in ali se poslužujejo duhovnih praks, ki jim jih ponuja okolje? Ob skrbni analizi že zbranih rezultatov omenjenih raziskav bom poskušala prikazala kako bi mladinski delavec lahko pomagal mladim pri večjem vključevanju in sodelovanju pri različnih prostočasovnih aktivnostih, ki jim jih ponuja okolje.

2 Razvoj mladinske politike v Sloveniji

2.1 Strategija Urada RS za mladino na področju mladinske politike do leta 2010

2.1.1 Osnovni okvir

Na začetku je smiselno predstaviti kakšen je odnos politike v Sloveniji do mladih in njihovih potreb. Mladinska politika in z njo odnos do dela z mladimi se v Sloveniji začne z letom 1990 in ustanovitvijo Mladinskega sveta Slovenije ter pozneje z delovanjem Urada RS za mladino,¹ ki je oblikoval strategijo, ki bo z opredelitvijo ključnih področij mladinske politike in oblikovanjem ciljev, ukrepov in programov na teh področjih izboljšala pogoje za mladinsko delo. S strategijo oz. številnimi ukrepi želi dosežati kvaliteto in prepoznavnost mladinskega dela v Sloveniji, spodbujati povezovanje različnih subjektov mladinskega dela ter povečevati mobilnost znanja, idej in ljudi. Za delo z mladimi, ki se je razvilo v novih pogojih, je značilno uvajanje zelo heterogenega skupka praks, ki so prepletle prakse mladinskih projektov iz preteklega političnega obdobja z odzivi na nove družbene razmere in novo opredeljene potrebe mladih. Praksa je prehitela teoretsko produkcijo in tako so nastali novi lokalni unikumi, ki po desetletju delovanja predstavljajo trenutno podobo dela z mladimi in ustvarjajo edinstvene ponudbe v polju mladinske kulture. Zdi se, da slovenska mladinska scena deluje nekako pod vplivom aktivističnega zanosa, pionirskega dela in tudi vpliva karizmatičnih figur na prizorišču (Strategija Urada, 2005).

Že uvodoma je poudarjeno, da se z organizacijo programov za mlade ukvarja vse več vladnih, nevladnih in drugih organizacij. Mladi v urbanih okoljih lahko svoj prosti čas izrabijo za sodelovanje v različnih skupinskih dejavnostih, ki jih poznamo kot športne aktivnosti, skavte, tabornike, gasilce, programe društva prijateljeve mladine, razne dogodke v knjižnici, glasbene in druge umetniške večere, pevske zборе, dramske skupine, programe izven šolskega neformalnega in formalnega izobraževanja (jezikovne tečaje, glasbene šole, delavnice za pridobivanje raznih umetnostnih in socialnih veščin ter spretnosti), sodelovanje v prostovoljnih skupinah samopomoči, študentskih klubih, mladinske organizacije v političnih strankah, morda delujejo v lokalnem okolju tudi mladinski klub, mladinski center ali drugače poimenovana mladinska iniciativa. Če se mladi znajdejo v težavah, jim je na voljo polno programov pomoči. Če potrebujejo informacije, turistične in druge storitev, se jim ponujajo ustrezni servisi.

Kakovost ponudbe programov za preživljanje prostega časa mladih v Sloveniji je v primerjavi z desetletjem nazaj v porastu. V lokalnih skupnostih se prebujata zavest o potrebnih prostorih, ki so namenjeni izključno organizirani mladinski dejavnosti. Kot prostori mladinskega dogajanja so se izoblikovali mladinski klubi in mladinski centri. Njihovo delovanje je osredotočeno na organiziranje prireditev, kjer se največkrat angažira ožji krog mladih v vlogi organizatorjev in projektnih izvajalcev.

¹ Urad RS za mladino je leta 2004 na posvetu v Čatežu, ter podanih pripomb in predlogov s strani mladinskih organizacij, organizacij za mlade, Mladinskega sveta Slovenije, mladinskih centrov, informativno svetovalnih centrov ter strokovnjakov, sprejel strategijo, ki temelji na nacionalnih in evropskih dokumentih, ki posredno in neposredno zadevajo mlade.

2.1.2 Osnovni nameni mladinske politike v Sloveniji

Mladinska politika in mladinsko delo se dogajata v prostoru, ki mladim omogoči razvoj njihovih potencialov, da bodo postali odgovorni pripadniki različnih zasebnih, lokalnih, državnih in mednarodnih skupnosti. Osnovni nameni razvoja mladinske politike so sledeči (Strategija Urada, 2005):

1. Povečati participacijo mladih: povezovanje mladih na lokalnem nivoju, homogenizacija skupin, soodločanje pri razvoju in ohranjanju lokalnih prednosti in perspektiv, povezovanje različnih lokalnih iniciativ... (promocija novih praks civilnega in demokratičnega vplivanja na razvoj lokalnih okolij).
2. Vzpostavitev in povezovanje referenčnih socialnih mrež, ki so pomembne za mlade v lokalnem okolju (pripadnost referenčni skupini).
3. Motivacija za večjo kakovost procesa odraščanja: avtonomnost, samoaktivnost, pridobivanje za življenje nujnih in potrebnih kompetenc (neformalno izobraževanje, učenje iz življenja za življenje, posredovanje pridobljenih izkušenj in znanj, perspektive za zaposlovanje ali samozaposlovanje).
4. Razvoj načel solidarnosti, strpnosti, sodelovanja, medgeneracijskega povezovanja (promocija prostovoljnega dela).
5. Vzpodbude za kritično misel, ustvarjalnost, refleksijo do aktualnih družbenih dejstev.
6. Vključevanje in motivacija pasivnih skupin mladih.
7. Integracija družbeno izključene mladine.
8. Razvoj preventivnih in alternativnih oblik dela z mladimi.

V zadnjih letih država namenja vse več pozornosti mladim in njihovim potrebam in v ta namen je leta 2006 v Državnem svetu potekal javni posvet z naslovom Mladi in prosti čas. Na tem posvetu sta dr. Janek Musek in dr. Metka Kuhar strokovno poglobila polje razprave. Dr. Musek je predstavil primerjalne podatke dveh raziskav vrednot pri različnih generacijah Slovencev v zadnjem desetletju. Podal je ugotovitev, da sta si vrednotna profila »mladih« in »odraslih« v Sloveniji manj različna od pričakovanih in da so slovenski mladi mnogo manj drugačni v primerjavi z večinsko populacijo kot se to morda na prvi pogled zdi.

Avtorja sta ob vrednotenju svojih empiričnih podatkov ugotavljala, da so tipične prostočasovne dejavnosti slovenskih mladih druženje z vrstniki, preživljanje časa pred televizijskimi sprejemniki in računalniki. Kar po mnenju dr. Kuharjeve, pomembno vpliva na oblikovanje globalne pasivnosti mladih znotraj njihovega prostega časa. Poleg tega so mladi ujeti v številne, potrošniško oblikovane dejavnosti, katerih namen ni zadovoljevanje temeljnih subjektivnih potreb mladih, ampak je njihov osnovni namen maksimizacija kapitalske dobiti (MŠŠ, 2006).

Prispevek mladinske politike k podpornim mehanizmom in instrumentom za mlade je bil v zadnjem desetletju znaten, kar je pokazala tudi kasnejša primerjava obstoječih mladinskih programov. Člani posveta so predlagali nekatere ukrepe za izboljšanje področja mladinskega dela tako na lokalni kot nacionalni ravni. Večkrat je bila omenjena potreba po izoblikovanju nacionalnega programa za delo z mladimi in otroki kot tudi sprejetje zakona o mladini, ki naj bi standardiziral načela mladinskega dela in zagotovil boljše materialne pogoje za mladinsko delo.

2.1.3 Profil mladinskega delavca-ke

Eden izmed glavnih ciljev, ki si jih je zadal Urad RS za mladino je uveljavitev profila mladinskega delavca. Kar pomeni razviti in financirati izobraževanje mladinskih delavcev na različnih stopnjah (certifikatni sistem mladinskega delavca in univerzitetni študijski program).

Kar pomeni izdelati načrtovani program (zlasti izkustvenega) neformalnega izobraževanja, ki je zasnovan z namenom, da (v sodelovanju z drugimi mladimi) pospešuje osebni in socialni razvoj mlade osebe, njeno integracijo v družbo skozi njeno prostovoljno sodelovanje in je komplementarno formalnemu izobraževanju in usposabljanju. Je v osnovi socialno skupinsko delo, ki vzgaja za sobivanje v skupnosti. Njegov rezultat je prepoznan zlasti v socialnih mrežah in globoki vzajemnosti. Mladim pomaga pri učenju o njih samih, drugih in družbi skozi aktivnosti, ki združujejo veselje do druženja, užitek, izzive in učenje.

Delo z mladimi zahteva vodenje, posredovanje, razumevanje, omogočanje svobodnega izražanja, svetovanje in vzpodbujanje. Zahteva tudi sproščenost, smisel za humor, nekonvencionalnost, pa hkrati trdnost in vztrajnost. Neformalno delo z mladimi pomeni spremljanje obdobja odraščanja na prehodu od odvisnosti do samostojnosti. Pri tem je vloga mladinskih delavcev zlasti: podpirati osebni, družbeni in izobraževalni razvoj mladih ter jim pri tem omogočiti, da zavzamejo svoja stališča, izrazijo mnenja, pridobijo svoje mesto, pomen in vpliv v družbi. Mladinski delavec prek neformalnega dela vstopa na mesto pomembnega drugega, kar mu nalaga dodatno odgovornost. Z uspešnim vodenjem pa se v mentorskem odnosu razvije tudi dinamika, ki jo lahko povežemo s predpostavkami delovanja transfernega odnosa. Mladi v tem primeru mentorja postavijo na mesto »subjekta, za katerega se predpostavlja, da vé«: kaj so potrebe mladih in kako jih zadovoljiti, da razume mlade, da je kompetenten, da bo vselej na mestu, kjer ga mladi potrebujejo (Strategija Urada, 2005).

Najpomembnejša znanja, ki jih mora imeti mladinski delavec so vednost o mladih, jasno izdelan, dolgoročni koncept mladinskega dela, poznavanje koncepta in metod neformalnega dela z mladimi, pripadnost skupni ideji ali projektu, jasno izdelan dolgoročni razvojni cilj, programski koncept delovanja organizacije, organizacijske sposobnosti, obvladovanje animacijskih aktivnosti, kreativnost pri vodenju in animiranju dejavnosti, demokratično vodenje, itd.

3 Prostočasovne dejavnosti mladih v Sloveniji

Prostočasovne aktivnosti mladih² v zahodnih družbah so bile pogosto predmet raziskav, saj se sociologi že od druge svetovne vojne naprej ukvarjajo z vprašanjem, kako mladi preživljajo čas, ko niso v šoli ali na trgu dela, in kako procesi modernizacije vplivajo na prostočasovne dejavnosti. Definiranje prostega časa sploh ni enostavno opravilo, saj ne gre le za skupek aktivnosti ali razporeditev časa, ampak ga vsakdo definira glede na lastno percepcijo šolskih in službenih zahtev, vsakodnevnih obveznosti, odgovornosti v družini, plačanega dela. Še najpogosteje se ga definira kot nedelovni čas, čas zase, za predah, zabavo, umiritev in počitek; čas, ko lahko počneš, kar želiš po lastni izbiri oz. ko se ukvarjaš z aktivnostmi, ki nudijo raznolikost, razvedrilo, sprostitvev, socialno in osebno izpolnitev. V modernih družbah se prosti čas na račun skrajševanja delovnikov in podaljševanja življenjske dobe vse bolj podaljšuje.

² Evropske vladne politike definirajo mladino kot družbene skupine različnih starostnih razponov, večinoma med 15 in 25/30 let. Po definiciji Evropske unije in Sveta Evrope so mladi starostna skupina med 13. in 30. letom, po definiciji Organizacije združenih narodov pa med 15. in 24. letom. Slovenska mladinska politika definira mladino kot starostno skupino med 14 in 27 let.

Operacijo delno financira Evropska unija, in sicer iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete: "Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja" prednostne usmeritve: "izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistema izobraževanja in usposabljanja".

Prosti čas velja tudi za čas, ko mladi lahko odkrivajo in razvijajo individualna zanimanja, osebno identiteto ter se z eksperimentiranjem preizkušajo v različnih socialnih vlogah. Raziskovalci mladine v Evropi in ZDA so pokazali, da prostočasovne možnosti mladim omogočajo razvoj različnih življenjskih stilov in potrošniških vzorcev (Furlong in Cartmel, 1997; Hendry idr., 1996), med katerimi najdemo tudi take, ki se upirajo prevladujočim kulturnim vzorcem. Udejstvovanje mladih v prostem času je v preteklosti, zlasti v sedemdesetih, neredko vodilo v nastanek različnih mladinskih skupin in mladinskih subkultur. Prosti čas je pomembno prispeval k osnovanju mladosti kot samostojnega življenjskega obdobja in k sociokulturnemu osamosvajanju mladih (Ule, 1996). M. Ule (1996) trdi, da obstaja med mladinsko (sub) kulturo in prostim časom mladih tesna povezava. Mladinske subkulture resnično zaživijo šele v prostem času, a ustvarjanje mladinske scene in stilov je obenem povzročilo preseganje delitev na delovni/šolski in prosti čas.

Prostočasovne dejavnosti pomembno vplivajo na razvoj mladih ravno zato, ker imajo mladi v tem času ponavadi več avtonomije kot v drugih dnevnih aktivnostih. Številne empirične študije dokazujejo, da je aktivno preživljanje prostega časa povezano s pozitivnimi razvojnimi rezultati, npr. k boljšemu šolskemu uspehu, prilagodljivosti, boljšemu mentalnemu zdravju (Coatsworth idr., 2005). Te aktivnosti dajejo občutke kompetentnosti in samorealizacije. R. Bjarnadottir (2004) na podlagi intervjujev z islandskimi adolescenti in adolescentkami ugotavlja, da prostočasovne dejavnosti prispevajo k štirim dimenzijam kompetentnosti: 1) zunanji osebni oz. praktični kompetentnosti (fizično in kognitivno znanje, obvladovanje nečesa konkretnega), 2) notranji osebni oz. emocionalni kompetentnosti (npr. samonadzor), 3) zunanji socialni kompetentnosti (socialne veščine) in 4) notranji osebni kompetentnosti (sposobnost refleksije). Dosledna prostočasovna participacija je tudi preventiva pred kriminalnimi dejanji in depresivnimi razpoloženji. Seveda pa določene aktivnosti (npr. obiskovanje lokalov, koncertov, športnih prireditev) vodijo k višjim stopnjam pitja alkohola in delinkventnosti. Svet Evrope je tako izdal celo priporočilo, da naj bi javni in zasebni sektor ter nevladne organizacije državljane vzgajale h konstruktivnemu preživljanju prostega časa (Recommendation 1717, 2005).

V Sloveniji so bile v zadnjih desetletjih narejene številne raziskave, ki so se ukvarjale s problematiko mladih in njihovega preživljanja prostega časa. V nadaljevanju se bom oprla le na najpomembnejše in prikazala njihove rezultate.

Raziskave na različnih vzorcih mladih v Sloveniji kažejo, da največ mladih preživlja relativno največji delež prostega časa s prijatelji oz. prijateljicami in partnerji oz. partnerkami (npr. Ule, 1995; Ule, 1996; Ule, 2000; Ule in Kuhar, 2002; Eurobarometer 2003.1; Ule in Rener, 1998; Gril, 2004; Žavbi in Vipavc Brvar, 2004)³. Naštete raziskave kažejo, da so med najpogostejšimi prostočasovnimi dejavnostmi različnih starostnih kategorij mladih in mladih iz različnih okolij (slovenskega na splošno in ljubljanskega oz. ljubljanskega z okolico) še gledanje televizije, poslušanje glasbe, pa tudi ukvarjanje s športom. Precej mladih tudi hodi v kino, gledališče ali na koncerte, na sprehod ali se ukvarjajo z računalnikom.

3 Naštete raziskave so bile opravljene na naslednjih vzorcih: na dijaškem leta 1993 (Ule, 1995); na vzorcu študentov in študentk Univerze v Ljubljani in Univerze v Mariboru leta 1995 (Ule, 1996); leta 2000 na reprezentativnem vzorcu mladih v Sloveniji, starih med 16 in 29 let (Ule in Kuhar, 2002); na slovenskih mladih med 15 in 24 let (Eurobarometer 2003.1); na učencih osmih razredov in drugih letnikov ljubljanske občine (Rener in Ule, 1998); na vzorcu ljubljanske mladine med 12 in 26 let (Gril, 2004) in med 12- do 17-letnimi mladimi iz Ljubljane z okolico (Žavbi in Vipavc Brvar, 2004).

Najosnovnejši vpogled v načine preživljanja prostega časa mladih med 15. in 24. letom daje raziskava Eurobarometer 2003.1⁴, ki je bila izvedena v državah, katere so bile pred 1. majem 2004 še kandidatke za vstop v Evropsko unijo (glej tabelo 1).

Tabela 1

Ali se v prostem času običajno ukvarjate s katero od naštetih dejavnosti?

Dejavnost	Odstotek (%)
Druženje s prijatelji.	84
Gledanje televizije.	77
Poslušanje glasbe.	75
Šport.	71
Obisk kina, gledališča ali koncertov	62
Sprehod, vožnja z avtom, kolesarjenje.	60
Uporaba računalnika, video igre, internet itd.	58
Pomoč doma.	50
Branje.	44
Nakupovanje.	44
Ples.	24
Honorarno delo.	21
Dejavnosti "naredi sam".	15
Igranje inštrumenta.	14
Pomoč ljudem, prostovoljno delo, itd.	11
Slikanje.	9

Vir: Eurobarometer 2003.1, reprezentativni vzorec 15- do 24-letnikov.

Podatki Eurobarometra 2003.1 dajejo vpogled tudi v aktivno sodelovanje v organizacijah (glej tabelo 2), kar lahko vsaj pogojno štejemo k pristočasovnim dejavnostim. V Sloveniji (poleg Slovaške) je med nazadnje priključenimi članicami Evropske unije najnižji delež mladih (tj. tretjina), ki izjavljajo, da aktivno ne sodelujejo v kakšnem klubu ali organizaciji – torej je kar dve tretjine mladih vključenih v različne organizacije. Največ organizirane mladine je v športnih klubih in zvezah. Delež mladih v mladinskih organizacijah znaša slabo osmino 15- do 24- letnikov. Po desetino oz. slabo desetino mladih najdemo v klubih, ki povezujejo ljudi na podlagi hobijev (zbirateljstva, računalništva itd.), v kulturnih oz. umetniških organizacijah ter verskih organizacijah. Relativno malo mladih je vpetih v dobrodelne in naravovarstvene organizacije, še manj pa v sindikate in politične stranke, organizacije za varstvo človekovih pravic in združenje potrošnikov.

4 Eurobarometer 2003.1 je bil izveden v naslednjih državah: Ciper, Češka, Estonija, Madžarska, Latvija, Litva, Malta, Poljska, Slovaška in Slovenija.

Operacijo delno financira Evropska unija, in sicer iz Evropskega socialnega sklada ter Ministrstvo za šolstvo in šport. Operacija se izvaja v okviru Operativnega programa razvoja človeških virov za obdobje 2007-2013, razvojne prioritete: "Razvoj človeških virov in vseživljenjskega učenja" prednostne usmeritve: "izboljšanje kakovosti in učinkovitosti sistema izobraževanja in usposabljanja".

Tabela 2

Aktivno sodelovanje v organizacijah

Organizacija	Odstotek (%)
V nobenem klubu ali organizaciji.	33
Športni klubi, zveze.	25
Mladinske organizacije (taborniki, mladinski klubi).	14
Klubi/združenja, ki povezujejo ljudi s podobnimi hobiji/interesi (zbiralsko društvo, 'fan-clubi', računalniški krožki).	10
Kulturne ali umetniške organizacije.	9
Verske ali župnijske organizacije.	8
Socialna pomoč ali dobrotelne organizacije.	5
Drugi klubi in organizacije.	5
Organizacije za varstvo narave, živali, okolja.	4
Sindikati ali politične stranke.	2
Gibanja ali organizacije za varstvo človekovih pravic.	2
Združenja potrošnikov.	1

Vir: Eurobarometer 2003.1, reprezentativni vzorec 15- do 24-letnikov

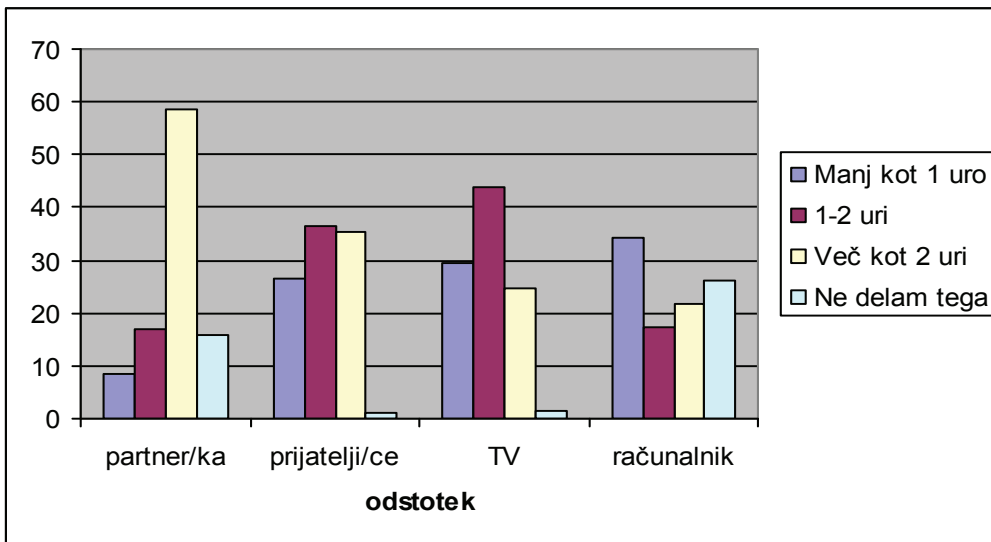
Raziskava Lešnika (1982) I. 1978 in tudi raziskave v ZDA in razvitejših deželah so pokazale, da je bilo med mladimi opazno večanje »pasivnih dejavnosti« poslušanje radija, obiskovanje gledališča in različnih prireditev, branje, prebiranje stripov. Telesne dejavnosti, ki so bile pred pojavom televizije in drugih množičnih občil osrednje, ne privlačijo več, je ugotavljal Lešnik. S tem peša telesna odpornost in kondicija mladih, pa tudi razvitost delovnih navad za fizična dela.

Raziskava Mladina 2000 (glej graf 1), izvedena na reprezentativnem vzorcu mladih med 16 in 29 let, je pokazala, da mladi zdaleč največ prostega časa v običajnem delovniku porabijo za druženje s partnerjem/partnerko in prijatelji/prijateljicami. Skoraj osemdeset odstotkov porabi za druženje najmanj eno do dve ali celo več kot dve uri na dan. Televizijo skoraj polovica gleda uro do dve na dan, četrtnina pa celo več kot dve uri. Tudi druge raziskave opozarjajo, da mladi pred televizijskim ekranom prebijejo veliko časa (glej npr. Dolničar in Nadoh, 2004). Z računalnikom se približno štiri desetine mladih ukvarja vsaj uro do dve ali več kot dve uri dnevno, še vedno pa več kot četrtnina 16- do 29-letnikov izjavlja, da tega sploh ne počnejo.

Graf 1

Koliko časa porabiš za našete dejavnosti v običajnem delovnem dnevu?

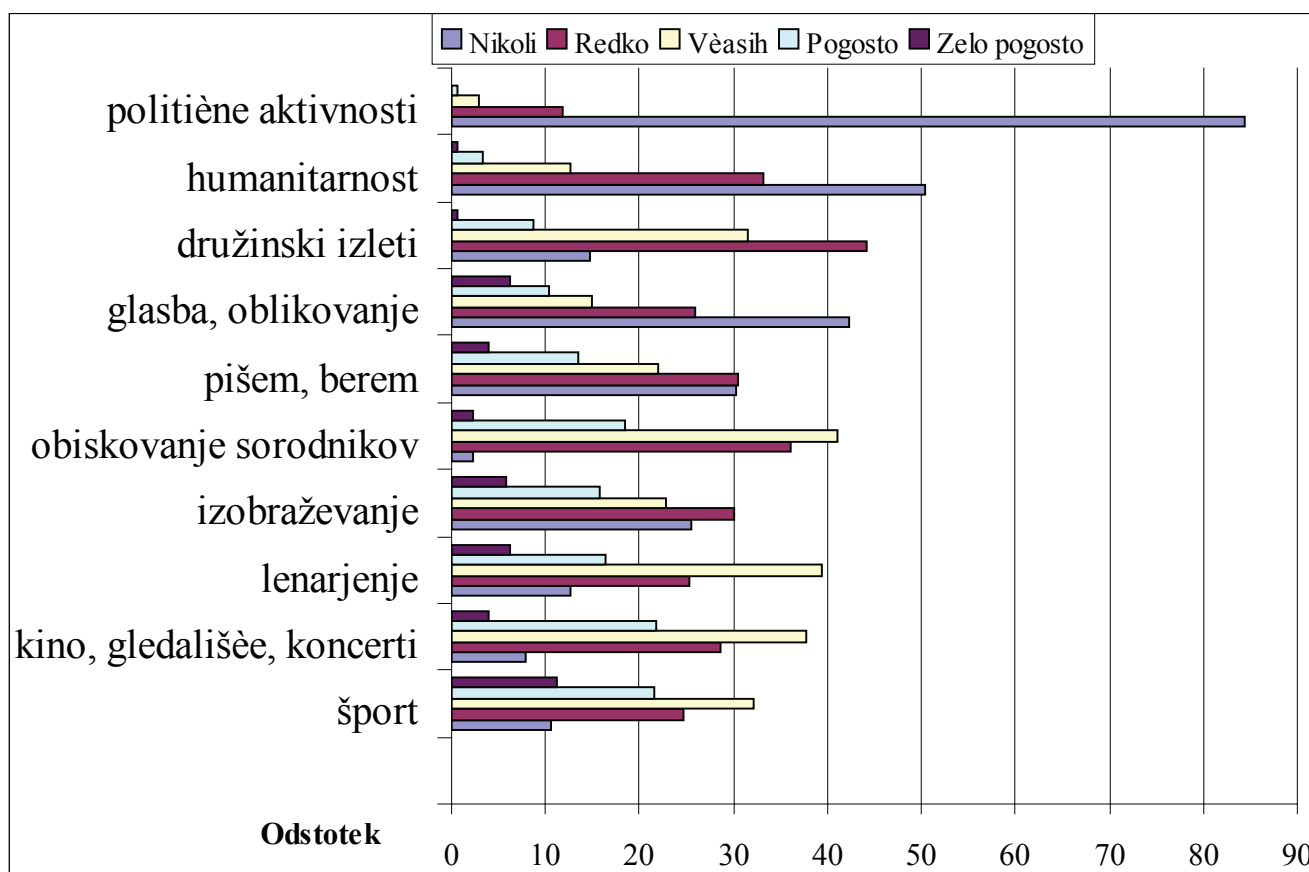
Vir: Raziskava Mladina 2000, reprezentativni vzorec 16 do 29 letnikov.

Raziskava Mladina 2000 daje tudi natančnejši vpogled v pogostost ukvarjanja z določenimi dejavnostmi (glej graf 1). Deleži mladih, ki se pogosto ali zelo pogosto ukvarjajo s posameznimi dejavnostmi so v povprečju nizki. Najvišji so pri ukvarjanju s športom in obiskovanju kulturnih prireditev. Izrazito nizki so pri političnih aktivnostih in humanitarnosti, peša tudi branje in pisanje. Prav tako daje dober vpogled v dejavnosti mladih, ki so že zaposleni. Za zaposlene je posebej značilno več izletov, manj ukvarjanja z glasbo, športom, manj obiskovanja kina, gledališča ter koncertov in manj lenarjenja. Njihov prosti čas je bolj strukturiran. Mladi zaposleni, ki imajo družino, svoj prosti čas preživi skupaj z družino.

Graf 1

Kako pogosto počneš naslednje dejavnosti?

Vir: Raziskava Mladina 2000, reprezentativni vzorec 16 do 29 letnikov.

M. Kuhar (Kuhar, 2009) opozarja tudi na pasti, ki se pojavijo pri preživljanju prostega časa mladih. Kot prvo izpostavlja prevlado medijsko usmerjenih in potrošniško oblikovanih pasivnih, nekreativnih pristočasovnih vzorcev, torej *komercializacijo prostega časa*. Sodobna množična kultura spodbuja pristočasovne aktivnosti, kot so neselektivno gledanje televizije, nakupovanje, branje lahkega čtiva, obsedenost z igrami, promiskuitetno seksualnost, opijanje – kratka dejavnosti, ki naj bi omogočile “izklop”. Mladi navdušeno sprejemajo nove televizijske programe in popularno glasbo. Tovrstno “zabijanje” časa ponavadi zgolj pomaga pozabiti vsakodnevne napetosti in stiske ter ne prinaša dolgoročnega zadovoljstva. Če mladi samo absorbirajo pripravljene (komercializirane) vsebine, pri tem niso izvorni in ne razvijajo svojih kreativnih potencialov. Določena količina pasivno preživetega prostega časa seveda ni problematična sama po sebi, saj vsakdo potrebuje nekaj takega časa za popolno sprostitvev. Problem je, ko se taki vzorci preživljanja časa spremenijo v navado, saj takrat vplivajo na kakovost življenja v celoti: na odnos do dela, družine in življenja nasploh. Take oblike najmanj prispevajo k ugodni samopodobi.

Komercializacija prostočasnih aktivnosti ustvarja dodatne socialne *neenakosti in izključenosti*. Številne industrije nenehno proizvajajo izdelke, storitve, dejavnosti, s katerimi želijo napolniti prosti čas mladih. Tudi zametki novih stilov (npr. glasbenih) se takoj skomercializirajo. Z modnimi stili, elektroniko itd. vzdržuje potrošniška družba nadzor nad prostim časom mladih. Ker mladi zaradi trenda na otroke usmerjenih družin razpolagajo z znatnim deležem družinskega proračuna, si lahko sestavijo prostočasovne biografije po lastni izbiri (Zeijl idr., 2001). Tisti, ki pa si zaradi slabega materialnega stanja različnih prostočasnih izdelkov in aktivnosti ne morejo privoščiti (npr. obiska kino predstave, lokalov, vodene telovadbe, novih računalniških tehnologij itd.), se pogosto počutijo prikrajšani. Mladi iz višjeslojevskih družin imajo več možnosti, da izkoristijo poučne izkušnje, katere nudijo številne prostočasovne dejavnosti, zlasti organizirane. Poleg tega se lahko bolje izurijo v obvladovanju sodobnih informacijsko komunikacijskih tehnologij, kar je v zadnjih desetletjih pomemben del neformalnega učenja.

Kot tretjo "past" izpostavlja tendenco k strateški »izrabi« oz. "koriščenju" prostega časa za pridobivanje različnih kompetenc, certifikatov, namensko oblikovanje telesa itd. – vse te dejavnosti naj bi prispevale k boljšemu socialnemu položaju oz. k večji kompetitivnosti na številnih področjih. Če postanejo prostočasovne dejavnosti podobne učnim uram, se prostočasovna sfera ne loči od drugih sfer; čas, ki naj bi pomagal "napolniti baterije", postaja storilnostno naravnani in vir stresa namesto oddiha. Bolj kot naj bi prosti čas pomembno določal življenjske priložnosti mlade osebe v prihodnosti, v slabšem položaju so mladi, katerim starši ne morejo nuditi primerljivo količino časa, denarja in energije oz. katerih starši zaradi pomanjkanja finančnega in kulturnega kapitala nimajo izoblikovane predstave o prostočasovnih dejavnosti svojih otrok. Prostočasovni kapital mladih iz nižjih družbenih slojev je tako nižji (Zeijl idr., 2001).

V prostem času se vse več mladih zateka v individualno zasebnost – med domače štiri stene in v virtualne svetove. Doma, ne pa v vrstniških skupinah, se počutijo najbolj varni (Ule, 2000). Tudi velik delež staršev, zlasti starši mlajših mladostnikov in deklet meni, da je preživljanje prostega časa doma varno, zabave izven doma pa tvegane (Livingstone, 2005). Starši zato podpirajo privatizirano, medijsko diktirano preživljanje prostega časa. Družina je poleg tega pomemben ponudnik prostočasnih socialnih in emocionalnih opor, kar je problematično za mlade, ki teh opor nimajo na razpolago.

Brezposelni in učno neuspešni mladi svoj čas pogosteje preživljajo pasivno (Gril, 2004). Podatki kažejo, da večji delež neuspešnih kot drugih osnovnošolcev ne obiskuje nobenega krožka. V neorganiziranem prostem času je večji delež neuspešnih osnovnošolcev pogosto pasivnih (gledajo TV, poslušajo glasbo), manjši delež kot vrstnikov pa se ukvarja z računalniki. Večji delež neuspešnih srednješolcev kot vrstnikov ne obiskuje nobenega krožka ali druge organizirane dejavnosti. Večji delež neuspešnih srednješolcev kot vrstnikov hodi na zabave in v diskoteke. Večji delež jih tudi kadi, pije alkoholne pijače ali preizkuša droge. Večji delež kot vrstnikov pa jih tudi igra košarko in nogomet. Manjši delež neuspešnih srednješolcev kot vrstnikov v prostem času bere in dela z računalnikom. Od brezposelnih mladih polovica ne obiskuje nobene organizirane dejavnosti v prostem času, kar je več kot med starejšimi mladostniki. Več brezposelnih kot drugih starejših mladostnikov preživlja prosti čas pasivno, več jih tudi hodi na izlete, manj pa se jih rekreativno ukvarja s športom in obiskuje kulturne prireditve, manj jih tudi bere. Brezposelni so v splošnem manj pripravljeni sodelovati v klubih in društvih, manj si želijo biti tudi s prijatelji, obenem pa se čutijo osamljeni.

Pasivno preživljanje prostega časa ne vodi do kreativnega soočanja s problemi, kvečjemu do še večje socialne izključenosti. Seveda ni jasno, kaj je vzrok in kaj posledica. Občutki nezadovoljstva zaradi slabega uspeha ali brezposelnosti lahko pasivizirajo osebo tudi v prostem času ali pa pasivno preživljanje prostega časa ni zgolj posledica problemov na drugih področjih, temveč samostojni vzrok, ki vpliva tudi na preostale življenjske izbire in udejstvovanja. Aktivno preživljanje prostega časa, npr. športni trening, ni povsem enostavno, saj zahteva disciplino in kompetentnost, pogosto pa tudi denar in čas, ki ga ravno tem kategorijam mladih najbolj primanjkuje.

Iz omenjenih raziskav lahko razberemo, da so najbolj razširjene in najpogostejše oblike preživljanja prostega časa mladih različnih starosti, spolov in kraja bivanja pretežno pasivnega značaja – klepetanje in pohajkovanje s prijatelji, gledanje televizije, poslušanje glasbe. Omejene so na druženje in množično kulturo, torej gre za individualno zasebniški način preživljanja prostega časa. Deleži mladih, ki se ukvarjajo z organiziranimi dejavnostmi, ki terjajo vsaj nekaj discipline in napora, kljub temu niso nizki. Okrog dve tretjini slovenske mladine je vključene v organizacije z različno prostočasovno ponudbo (zlasti športno) oz. obiskujejo krožke. Relativno manj pogosto je obiskovanje kulturnih prireditev, umetniška ustvarjanja, prostočasovno branje itd..

Na način preživljanja prostega časa med drugim pomembno vplivajo spol, starost, kraj bivanja, status (npr. študentski, brezposelnost). Ob omenjenih najpogostejših načinih preživljanja prostega časa, ki se glede na te spremenljivke bistveno ne razlikujejo, se druge prostočasovne dejavnosti delijo na bolj moške (šport, ukvarjanje z računalnikom) in bolj ženske (nakupovanje, branje, ples, pomoč doma). S starostjo je nižji delež tistih, ki so vključeni v organizirane prostočasovne dejavnosti, več jih obiskuje kulturne prireditve. Obiskovanje kina, gledališča, koncertov itd. je pogostejše tudi med mladimi iz večjih urbanih središč in med študenti. Slednji aktivneje preživljajo prosti čas od preostale mlade populacije. Ravno nasprotno pa so brezposelni najmanj aktivni v prostem času.

4 Prostočasovne dejavnosti študentov in študentk univerze v Mariboru

Študentje so bili v zgodovini vedno zanimiva družbena skupina, zlasti zanimiva s stališča odnosa do družbe v kateri živijo in idej, ki si jih prilastijo, ki jih širijo. Pri študentih so se kazala števila družbena in zgodovinska protislovja ter razvojne tendence. (gl. Altbach in Lipset, 1969). Morda velja na prvem mestu poudariti, da je zgodovina razmerij med evropskimi študenti in okolico v kateri so živeli zgodovina spopadov. Ta zgodovina je le redko bila harmonična, prevladovala so najrazličnejše konfliktne razmere. V letu 2001 je na Univerzi v Mariboru študiralo več kot 22.000 oseb, kar lahko razumemo kot (najmanj) vsakega osmega slovenskega mladostnika v starostnem razdobju med 19 in 23 let. (Hanžek in Gregorčič 2001).

Med leti 2001 in 2005 so člani oddelka za sociologijo Pedagoške fakultete v Mariboru izvedli obširne raziskave v katerih so se ukvarjali z vprašanjem družbenega profila študentov in študentk Univerze v Mariboru. V raziskavah so se ukvarjali z demografskimi značilnostmi omenjene raziskovane skupine, političnimi usmeritvami, izpitno-pedagoško problematiko in med njimi tudi s vprašanjem preživljanja prostega časa in duhovnimi usmeritvami, med njimi je poudarek predvsem na novodobni duhovnosti.

MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski sklad za regionalni razvoj
Kohzijski sklad
Evropski socialni sklad

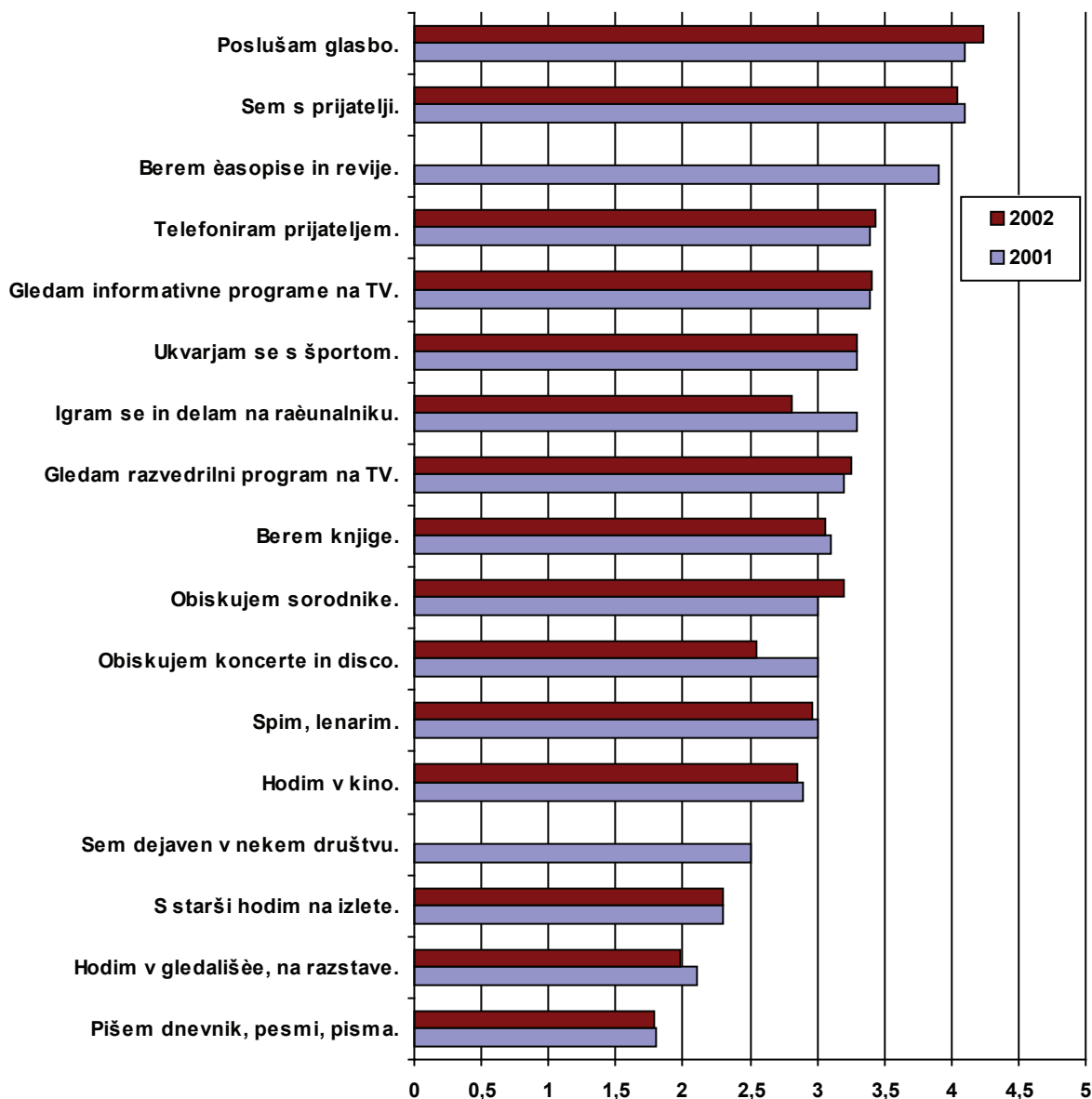
www.mladinski-delavec.si
Razvoj modelov neformalnega in formalnega izobraževanja za mladinskega delavca za vključevanje v programe organizacij

Na začetku bi se osredotočila na izsledke raziskave narejene leta 2001 in 2002. Iz pričujočega grafikona lahko razberemo, da so najpogostejše prostočasovne dejavnosti s katerimi se ukvarjajo študentje in študentke v omenjenih letih poslušanje glasbe in druženje s prijatelji, sledi gledanje informativnih programov, ki jih ponuja televizijski spored. Med pomembne prostočasovne dejavnosti spada tudi ukvarjanje s športnimi dejavnostmi in delo za računalnikom. Med dejavnosti, ki se jih študentje poslužujejo v prostem času spadajo tudi branje knjig, obiskovanje sorodnikov in obiskovanje kina, koncertov in diskotek. Le manjši delež študentov se v prostem času udeležuje razstav in gledaliških predstav ter piše dnevnik, pesmi in pisma.

Graf 2

Pogostost ukvarjanja s posameznimi prostočasovnimi dejavnostmi.

Vir: Družbeni profil, 2001, 2002.

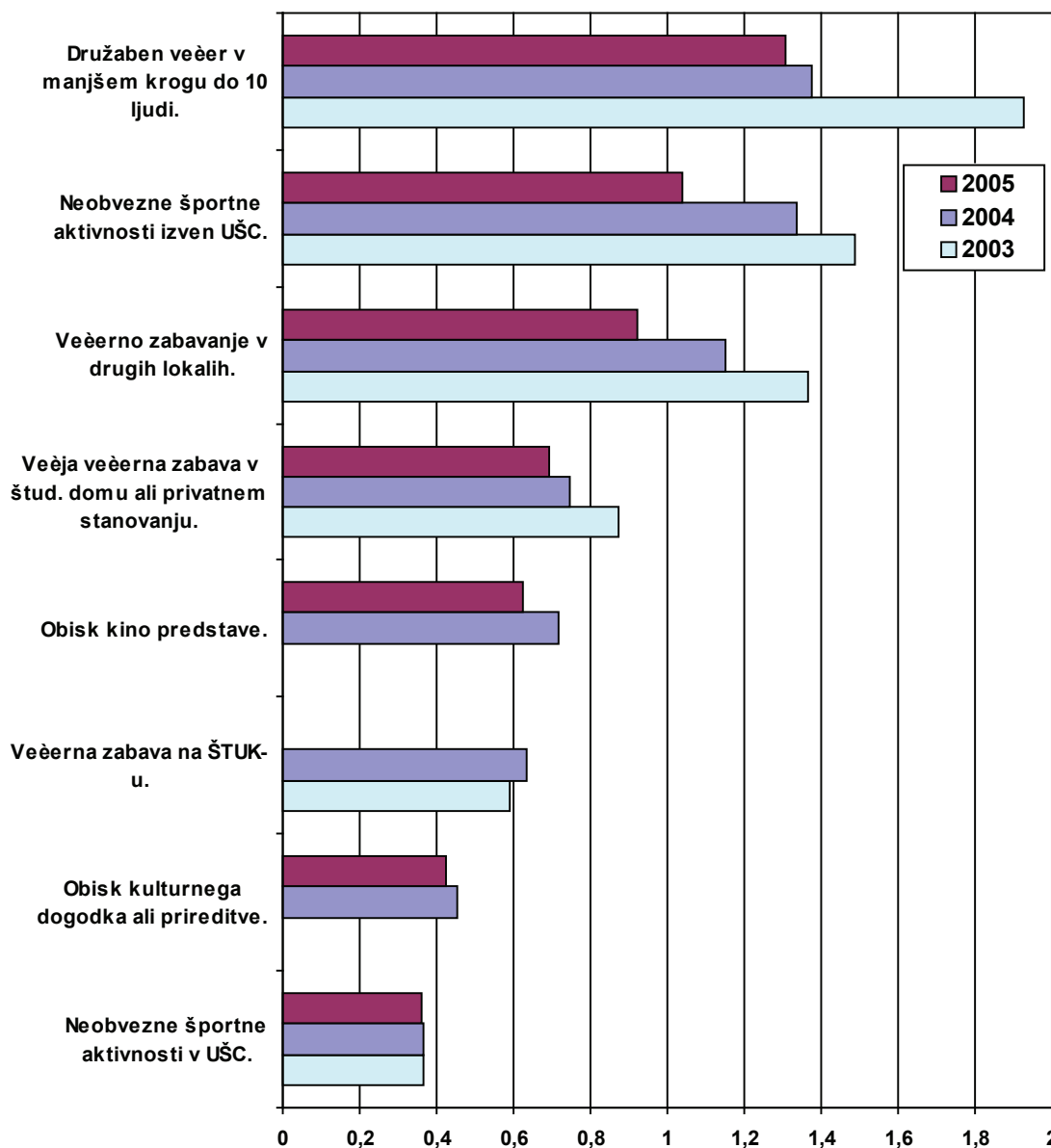
Zelo zanimiva je primerjava rezultatov raziskav opravljenih v letih 2003, 2004 in 2005, kjer so avtorji uporabili nekoliko drugačen način ugotavljanja pogostosti nekaterih prostočasovnih dejavnosti študentov in študentk. Zanimalo jih je kolikokrat na teden študentje opravljajo nekatere prostočasovne dejavnosti. Ključna ugotovitev, ki izhaja iz časovne primerjave je, da se študentje iz leta v leto manj pogosto

ukvarjajo z družabnimi prostočasovnimi dejavnostmi. Izrazit trend upadanja je zaznaven predvsem kar zadeva večerno druženje s prijatelji (druženje v manjšem krogu, v lokalih, ali na zabavah) in športne aktivnosti. Ti rezultati dajejo močno podporo tezi Kuharjeve (2009) o umiku mladih v zasebnost.

Graf 3

Povprečne vrednosti odgovorov glede pogostosti opravljanja nekaterih prostočasovnih dejavnosti.

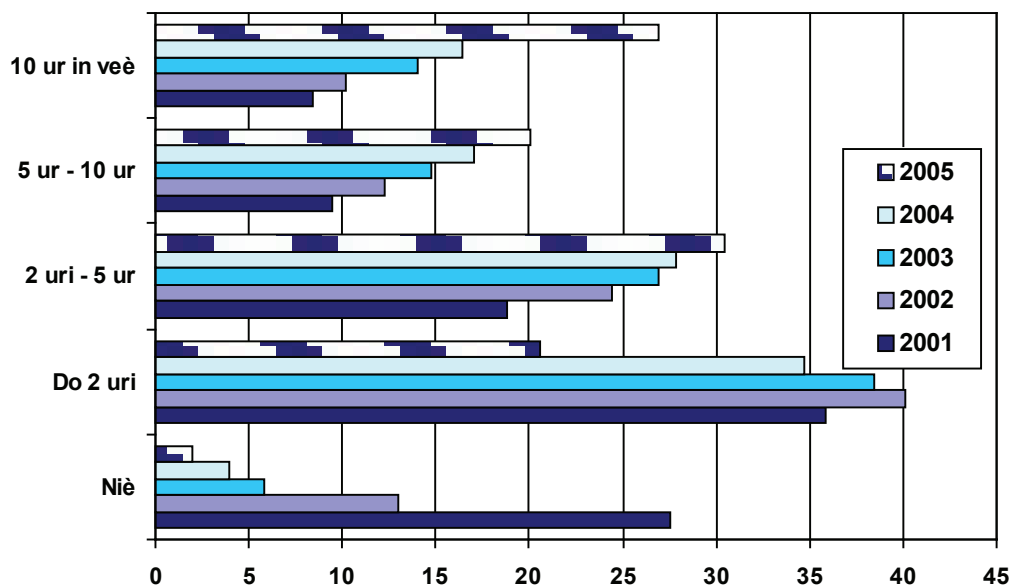
Vir: Družbeni profil 2003, 2004, ŠOS 2005.

Ob tem se zastavi vprašanje zakaj je prišlo do takšnega trenda.

Graf 4

Časovna perspektiva uporabe interneta med študenti UM.

Vir: ŠOS, 2005.

Delež tisti, ki uporabljajo internet več kot dve uri na dan, se je v obravnavanem obdobju močno povečal, in sicer iz 46,9% leta 2002 na 77,4% leta 2005. Velik del odgovora na vprašanja zakaj se mladi umikajo v zasebnost lahko interpretiramo z vse večjim napredkom informacijske tehnologije, ki omogoča zanimivo preživljanje prostega časa v zasebnosti. Pri tem se zastavljata vsaj dve vprašanji: 1. Ali in do kakšne mere je to preživljanje prostega časa interpretirano kot kakovostno preživljanje prostega časa in 2. Kakšne vsebine in aktivnosti mladi uresničujejo preko interneta. Podatki iz serije raziskav RIS-a (Raba interneta v Sloveniji) nam prikazujejo, da se je uporaba interneta v Sloveniji med leti 2004 in 2008 močno povečala, vendar pa smo Slovenci v primerjavi s ostalimi članicami EU pod povprečjem glede uporabe interneta. Najpogosteje obiskane spletne strani so 24ur.com, Google in Najdi.si (RIS, 2009).

5. Duhovne usmeritve slovenske mladine

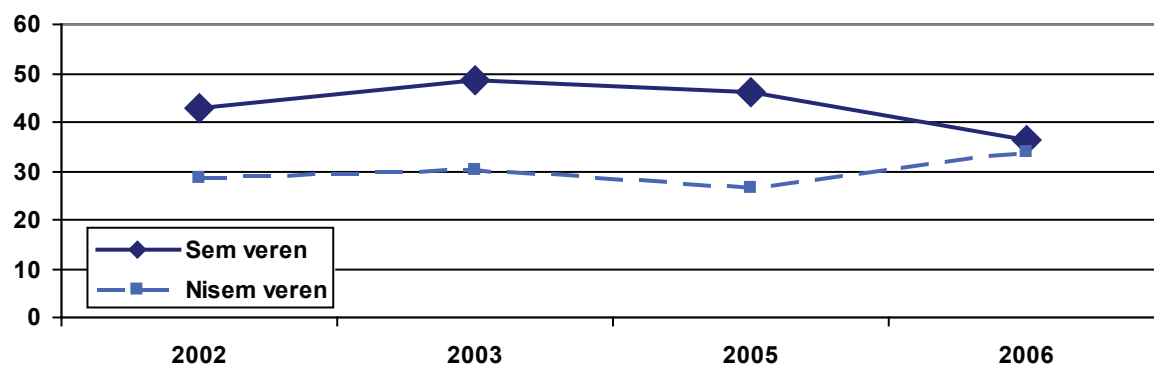
5.1 Obiskovanje verskih obredov slovenske mladine

Ob proučevanju preživljanja prostega časa mladih v Sloveniji, se zastavlja zanimivo vprašanje vernosti mladih in s tem tudi obiskovanje verskih obredov. S tovrstno tematiko so se ukvarjali raziskovalci raziskave Mladina 2000, ki nam daje zanimiv vpogled v religiozno stanje mladih v Sloveniji. Rezultati raziskave prikazujejo, da kar 72% mladih pripada katoliški veroizpovedi, medtem ko se religioznih obredov udeležujejo največkrat le ob velikih praznikih (enkrat ali dvakrat letno), kar kaže na dejstvo, da so mladi bolj ohlapni verniki. Rezultati raziskave so pokazali, da narašča število mladih, ki se opredeljujejo kot neverni. Med mladimi v Sloveniji pa raste tudi potreba po individualnih duhovnih praksah in ne toliko po institucionalizirani religiji (Mladina 2000).

Prav tako pa nam ob proučevanju preživljanja prostega časa mladih tako da, se udeležujejo verskih obredov, pomagajo tudi rezultati vsakoletnih raziskav Slovenskega javnega mnenja (SJM). Iz spodnjega grafa je vidno, da število mladih, ki se štejejo za verne v letih od 2002 do 2006 upada in narašča število mladih, ki se štejejo za neverne.

Graf 4

Religioznost mladih v Sloveniji.

Vir: SJM (2002, 2003, 2005, 2006).

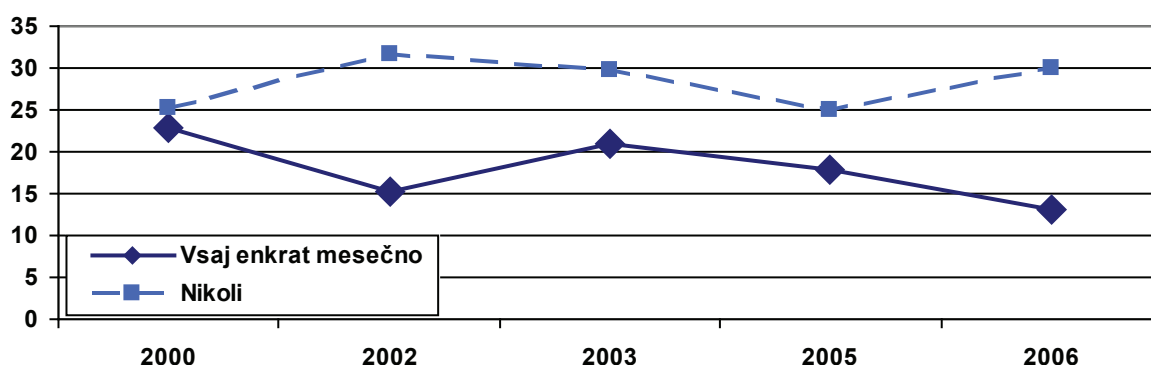
Z vidika preživljanja prostega časa mladih, je za našo analizo relevantno predvsem preživljanje prostega časa ob prisostvovanju verskih obredov. Podatki med leti 2000 in 2006 (glej graf 5) nam prikazujejo dokaj jasno sliko, da število mladih, ki obiskujejo verske obrede vsaj enkrat mesečno upada, medtem ko število mladih, ki se nikoli ne udeležujejo verskih obredov in svoj prosti čas preživijo ob vključevanju v druge dejavnosti, ki jim jih družba ponuja bistveno narašča. Takšna slika nam prikazuje, da ne moremo govoriti o revitalizaciji cerkvenega vpliva med mladimi v Sloveniji, ampak bi lahko govorili o rahlem vplivu sekularizacije na Slovenskem. Temu lahko dodamo ugotovitve Lavriča, ki na osnovi raziskav študentov v Mariboru 2001/2005 ugotavlja trend upadanja za religijske predstave, ki sodijo v

okvir novodobne duhovnosti (New Age). Če lahko študentsko mladino sprejmemo kot znanilko trenda v širši populaciji slovenske mladine, lahko s precejšnjo gotovostjo sklenemo, da tudi kar zadeva ne-tradicionalne religijske usmeritve, pri slovenski mladini ni znakov revitalizacije religioznosti, temveč se kažejo celo rahli trendi vsesplošnega upadanja religioznosti (Lavrič, 2005).

Graf 5

Obiskovanje verskih obredov

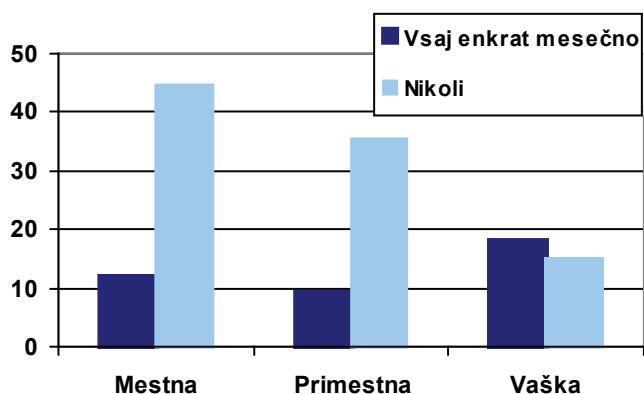
Vir: Mladina 2000, SJM (2002, 2003, 2005, 2006).

Vsekakor je ob proučevanju udeležbe mladih pri verskih obredih potrebno prikazati kakšno je stanje obiskovanja verskih obredov mladih, ki imajo stalno prebivališče v mestu in tistih, ki imajo stalno prebivališče na podeželju (vasi). Pri proučevanju tovrstne tematike sem se oprla na najnovejše podatke raziskave SJM iz leta 2006. Pričujoči graf nam prikazuje razlike med vaško in mestno mladino in njihov odnos do udeležbe pri verskih obredih. Ugotovimo, da se na vasi mladi pogosteje udeležujejo verskih obredov kot pa njihovi vrstniki, ki živijo v mestu. Takšno sliko lahko pripisujemo dejstvu, da je vloga cerkve na slovenskem podeželju še vedno zelo močna kljub dejstvu, da se razlike med podeželskim/ruralnim in mestnim/urbanim načinom življenja zaradi vpliva globalizacije, predvsem informacijsko-tehnološkega napredka zmanjšujejo. Mlajša generacija se sicer poslužuje urbanega načina življenja in sprejema njegov vpliv, vendar je še vedno močan vpliv predvsem starejše generacije, ki je kljub modernizaciji še vedno ohranila tradicionalno katoliški vzorec vedenja in ga uspešno prenaša na mlajše rodove. Medtem ko se mestni vrstniki zaradi hitrega dostopa storitev, ki jim jih ponuja mesto in mestni način življenja, v manjši meri preživijo prosti čas z udeležbo pri verskih obredih. Mesto mladim ponuja pestro izbiro različnih športnih, kulturno umetniških in ostalih dejavnosti, tak da ne čutijo potrebe po udeležbi pri verskih obredih. Vendar pa se poraja vprašanje kakšen je odnos mladih do posluževanja ne-institucionaliziranih verskih (duhovnih obredov), kot so joga in meditacija, ki so v današnji postmoderni družbi precej popularne. Tovrstne prakse duhovnih obredov so usmerjene predvsem v individualno vernost, ki posameznika ne usmerja k verovanju v boga, ampak mu pomaga pri krepitvi njegovega duha in telesa, ter tako ublaži vpliv stresa, ki ga povzroča današnji hitri način življenja. O tem nekoliko več v naslednjem poglavju.

Graf 6

Obiskovanje verskih obredov glede na tip naselja.

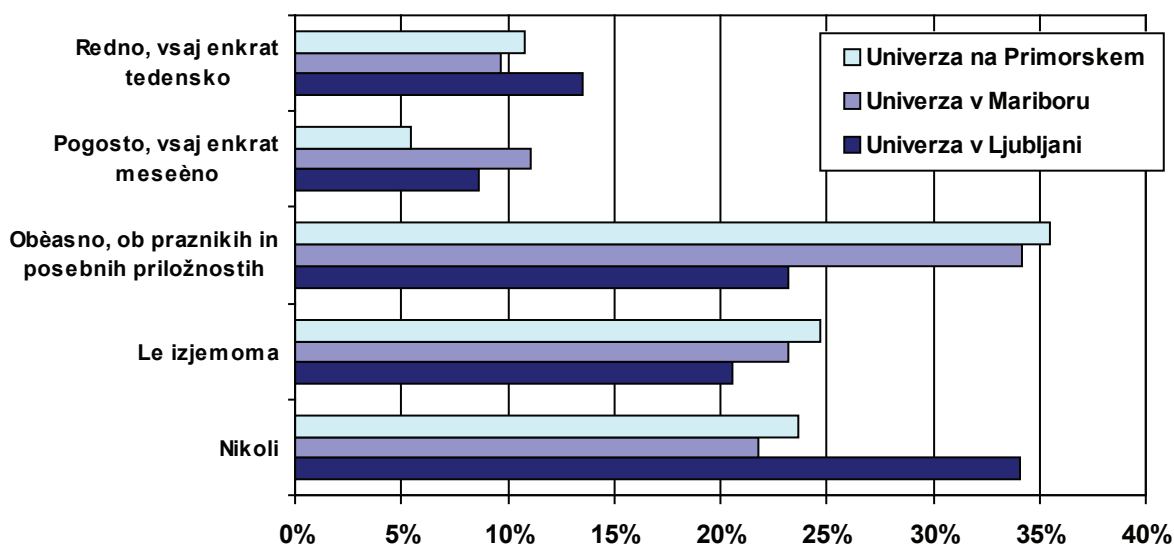

Vir: SJM (2006).

Kakšna je religiozna podoba slovenske študentske populacije v zadnjem desetletju, nam dokaj jasno prikazujejo rezultati večletnih raziskav družbenega profila študentov, predvsem Univerze v Mariboru. Iz spodnjega grafikona lahko razberemo, da se študentska populacija iz vseh treh Univerz udeležuje verskih obredov najpogosteje ob praznikih in posebnih priložnostih.

Graf 7

Obiskovanje verskih obredov na treh univerzah

Vir: ŠOS, 2005.

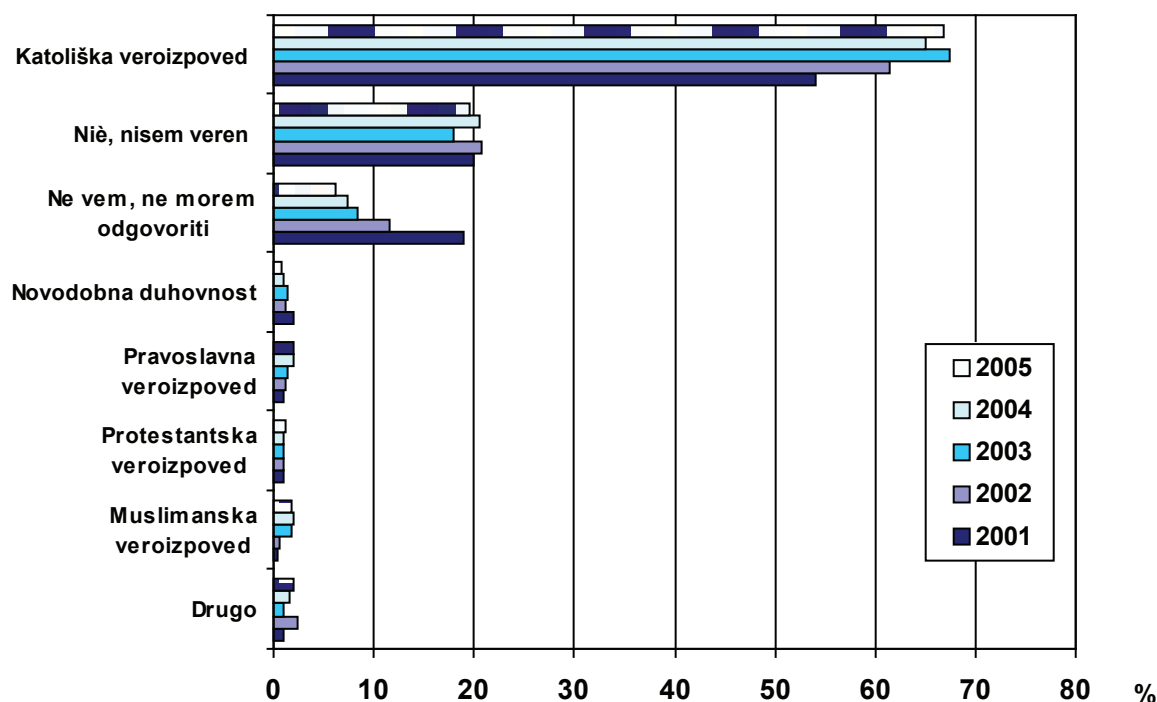

Slika verskih obredov postavlja Univerzo v Ljubljani v zanimivo luč: med tremi Univerzami ima največji delež rednih obiskovalcev verskih obredov (14%), hkrati pa tudi daleč največji delež 'popolnih versko-ritualnih abstinentov' (34%). Slednje gre pripisati splošni, že ugotovljeni (relativni) sekulariziranosti ljubljanske univerze, prejšnje pa vsaj deloma dejstvu, da na Univerzi v Ljubljani deluje tudi Teološka fakulteta, kjer je kar 73% rednih obiskovalcev verskih obredov.

Če za zaključek potegnemo še vzporednico s celotno populacijo odraslih (15+ let) državljanov Slovenije, lahko pri študentski populaciji ugotovimo nekoliko nižjo stopnjo (ritualne dimenzije) religioznosti. Rednih obiskovalcev verskih obredov je bilo po rezultatih raziskave v okviru programa Slovensko javno mnenje SJM leta 2004 na ravni slovenskega vzorca 16%, medtem, ko jih je bilo v študentskem vzorcu 13%. Na drugi strani je bilo takšnih, ki nikoli ne obiskujejo verskih obredov, na ravni slovenske populacije 24%, med študenti pa 31%.

Graf 8

Verska pripadnost študentov in študentk Univerze v Mariboru v časovni primerjavi.

Vir: ŠOS, 2005.

Med študenti izrazito prevladuje pripadnost katoliški veroizpovedi (Slovenija je izrazito katoliška dežela), zato velja poudariti, da se 57% rednih študentov v Sloveniji opredeljuje za pripadnike rimo-katoliške veroizpovedi. To je skoraj identično rezultatu iz Popisa prebivalstva 2002, ki se seveda nanaša na celotno populacijo državljanov in državljanek Republike Slovenije, starejših od 15 let. Iz večletnih raziskav

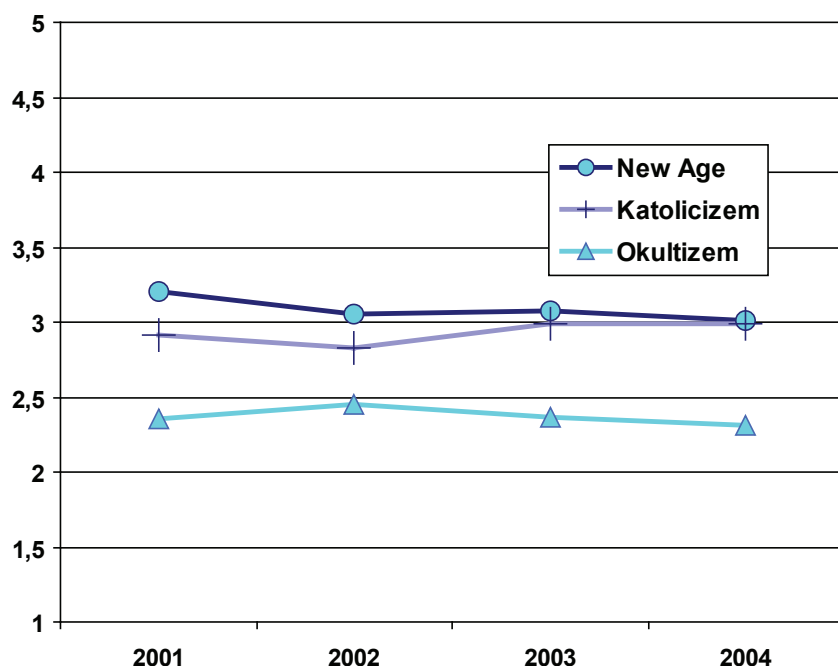
proučevanja študentov mariborske Univerze ugotovimo, da prevladuje izrazita pripadnost katoliški veroizpovedi (glej graf 8), kar lahko pripisujemo dejstvu, da na Univerzi v Mariboru prevladujejo študentje s stalnim prebivališčem na vasi (več kot 50%), kjer je vpliv tradicije in s tem tudi katoliške cerkve močnejši kot pa v urbanem/mestnem okolju.

5.2 Novodobna usmeritev mladih v Sloveniji

Iz omenjenih raziskav študentov slovenskih Univerz, predvsem s poudarkom na mariborski študentski populaciji, vidimo izrazito pripadnost in usmerjenost k rimo-katoliški verski izpovedi. Ob tem se poraja vprašanje kakšna je pripadnost, predvsem pa zanimanje slovenske mladine za novodobno duhovnost (New Age). V letih med 2001 in 2004 je Lavrič raziskoval zanimanje slovenske študentske populacije za novodobno duhovnost in ugotovil, zanimanje zanjo upada, hkrati pa postopoma naraščala pripadnost katoliški veroizpovedi (glej graf 9). Še zanimivejšo sliko nam poda graf 10 iz katerega razberemo, da med študenti narašča prepričanje, da je Jezus edinorojeni božji sin in upada prepričanje, da ima vsak človek notranje duhovno jedro, ki ga je mogoče prebuditi in doseči razsvetljenje.

Graf 9

Primerjava treh religijskih usmeritev.

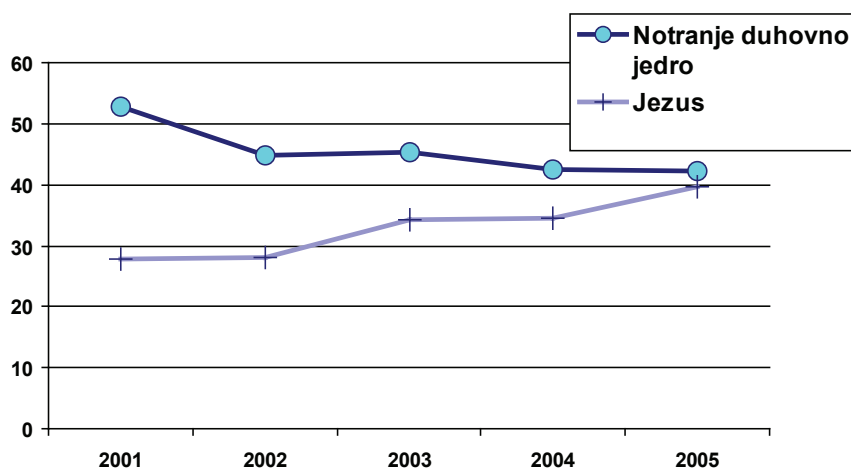

Vir: Lavrič, 2005.

Graf 10

Primerjava dveh religijskih konceptov.

Vir: Lavrič, 2005.

Zastavi se vprašanje zakaj je zanimanje za novodobno religioznost v Sloveniji med študenti upadlo in zakaj študentje raje v prostem času obiskujejo verske obrede, ki jim jih ponuja zgodovinsko zakoninjena prevladujoča rimo-katoliška cerkev. Lavričeva (2006) trditev je, da se bo število pripadnikov novodobni duhovnosti v Sloveniji zmanjševalo. Novodobni milenarizem bo močnejše prisoten v manj sekulariziranih in v post-socialističnih okoljih (npr. Bosna, Srbija, ZDA). Prav tako ugotavlja, da se bo New Age kot idejni koncept na neki ravni obdržal, vendar globalnega duhovnega zasuka v smislu Nove Dobe, ne moremo pričakovati. Predvsem v slovenskem srednjem sloju lahko na področju religioznosti v naslednjem desetletju pričakujemo predvsem izrazit porast pragmatične samo-duhovnosti in s tem ponudbe trga potrošnih religijskih dobrin (knjige, revije, duhovna univerza, Transcedentalna meditacija, hoja po žerjavici, duhovno-terapevtske delavnice, alternativni zdravniki, zdravniki kamni, kraji (Festival duhovnosti, ezoterike in alternative v Sloveniji: EZOFEST),...) in deloma tudi porast novodobno navdahnjenih religioznih gibanj NRG in novodobnih duhovnih gibanj NDG (npr. Gibanje za pravičnost in mir), katerih se bodo posamezniki nedeklerirajoč se za pripadnike New Age verskega gibanja in pričakovanja verskega preobrata posluževali, in si na ta način izboljševali psihično in fizično zdravje.

6 Sklep

Potenciali za razvoj profila mladinski delavec v Sloveniji.

V Sloveniji se na področju razvoja delovanja mladinskih centrov oz. organizacij, ki se ukvarjajo s problematiko mladih, predvsem kako mlade čim kvalitetnejše umestiti v družbeno življenje dogajajo številni premiki v pozitivno smer. Urad za mladino si že nekaj let prizadeva uresničiti številne cilje, ki so povezani z napredovanjem na področju mladinskega dela v Sloveniji. Kakovost ponudbe programov za preživljanje prostega časa mladih v Sloveniji je v primerjavi z desetletjem nazaj v porastu, saj so se

razvili številni mladinski centri, klubi in druge organizacije, ki mladim ponujajo pester program številnih kulturnih, umetniških, športnih in drugih prireditev. Prav tako bi mladi potrebovali tudi voditelje, ki bi jih spodbujali in usmerjali k uporabi pestre ponudbe, ki jim jo ponuja družba. Poraja se torej potreba po uveljavitvi profila mladinskega delavca v Sloveniji, ki bi temeljil na načrtnem formalnem izobraževanju na različnih stopnjah (certifikatni sistem mladinskega delavca in univerzitetni študijski program). Mladinski delavec bi mladim pomagal pri osebnem in socialnem razvoju, ter njihovi intergraciji v družbi.

1. Mladinski delavec in prosti čas mladih

Na področju preživljanja mlade populacije v Sloveniji sem po preučitvi najnovejših aktualnih raziskav prišla do ugotovitev, da mladi najraje preživljajo prosti čas v družbi partnerjev in prijateljev, sledi poslušanje glasbe in gledanje televizije, šele nato sledi ukvarjanje s športom in drugimi kulturno-umetniškimi dejavnostmi. Pri tem bi se oprla na trditev Kuharjeve, ki pravi, da so najbolj razširjene in najpogostejše oblike preživljanja prostega časa mladih različnih starosti, spolov in kraja bivanja pretežno pasivnega značaja, ter omejene na druženje in množično potrošniško kulturo, torej gre za individualno zasebniški način preživljanja prostega časa. Pri tem pa seveda tudi ugotavlja, da je vendarle okrog dve tretjini slovenske mladine vključene v organizacije z različno pristočasno ponudbo (zlasti športno) oz. obiskujejo krožke. Relativno manj pogosto je obiskovanje kulturnih prireditev, umetniška ustvarjanja, pristočasno branje itd..

Zanimiva je tudi ugotovitev, da želje mladih po bolj raznovrstnih pristočasnih dejavnostih niso izrazite. Mladim očitno po eni strani pretežno ustreza manj zahtevno, neangažirano, neustvarjalno, skratka neplodno preživljanje prostega časa. To lahko razumemo kot željo po "odklopu", po regeneraciji zaradi občutkov preobremenjenosti na drugih področjih (predvsem v šoli). Meje lastne družine, prijateljskega kroga in množične kulture se (veliki večini) zdijo najbolj varne. Tovrstna globalna pasivnost krepi socialno in politično marginalizacijo mladih ter njihovo odvisnost od staršev oz. odraslih. Preprečuje jim kreativno pripravo na prihodnost, razvijanje talentov, politično udejstvovanje ter jih odmika od psihološke in socialne zrelosti.

Pristočasne aktivnosti naj bi prispevale k njihovi večji fleksibilnosti, samorefleksiji in sposobnosti obvladovanja konfliktov, obenem pa naj bi v prostem času pridobivali dodatno znanje (od jezikov, dela z računalnikom, do socialnih veščin itd.). V tem pogledu postaja prosti čas zlasti za mlade iz družin z višjim ekonomskim in kulturnim kapitalom (in ambicijami) vnaprej programiran, storilnostno naravnani in kot tak stresen. Primanjkuje dejavnosti, ki mladim predstavljajo izziv za dodatno učenje, za razvijanje fleksibilnosti in samorefleksijo, niso nujno dodatno obremenilne. In ravno situacij, ki bi krepile različne veščine, znanja, samozavest in refleksijo mladih na zabaven način, primanjkuje. K tovrstnemu dejavnemu preživljanju prostega časa bi mlade lahko (bolje) usmerjali mladinski klubi in centri in v njih zaposleni mladinski delavci, ki bi mlade (predvsem mlade iz slabših socialno-materialnih okolij) usmerjali in jim pomagali do boljših rezultatov. Raziskava študentske populacije (predvsem Univerze v Mariboru) je pokazala, da velik delež mladih prosti čas preživi z obiskovanjem spletnih strani. Zastavi se vprašanje na kakšen način bi mladinski delavec mlade lahko odvrnil od pretirane uporabe interneta, ki ne sodi v okvir študija in jih usmeril v razne športne in druge dejavnosti.

2. Mladinski delavec in področje duhovne usmeritve mladih v Sloveniji.

Na področju religioznih (duhovnih) usmeritev mladih so raziskave SJM pokazale, da se slovenska mladina v večini prišteva h katoliški veroizpovedi in v prostem času obiskuje verske obrede, vendar je potrebno poudariti, da se v povprečju verskih obredov udeležujejo enkrat na mesec in tudi tukaj so bistvene razlike med mestno in podeželsko mladino, pri čemer je zadnja bolj vešča pri obiskovanju obredov. Zanimiva je ugotovitev Lavriča, ki ugotavlja, da pripadnost slovenske mladine na področju novodobne duhovnosti upada. Vendar pa hkrati ugotavlja, da se bo predvsem v srednjem sloju v naslednjih letih pojavila potreba po pragmatični samo-duhovnosti in s tem se bo povečalo povpraševanje ponudbe trga potrošnih religijskih dobrin (knjige, revije, duhovna univerza, Transcedentalna meditacija, hoja po žerjavici, duhovno-terapevtske delavnice, alternativni zdravniki, zdravilni kamni,... in deloma tudi porast novodobno navdahnjenih religioznih gibanj. Ob številni ponudbi, ki jo bo trg ponujal mladim, se zastavi vprašanje kako bi mladinski delavec mladim lahko pomagal pri izbiranju med verskimi dobrinami, ki jim bodo ponujene. Pri tem bi mladinski centri mladim lahko predstavili duhovne ponudbe, mladinski delavec pa bi jim predstavljal duhovni kompas v množici ponudb (od ponudbe RKC do meditacijskih delavnic, hoje po žerjavici,...). Mladinski delavec bi lahko deloval kot svetovalec na področju duhovne usmeritve, ki pozna ponudbe duhovnosti na slovenskem trgu in zna dobro oceniti kaj je za mlade dobro in kaj ne.

7. Literatura in viri

- Coatsworth, J.D.; Sharp, E.H.; Palen, L.; Darling, N.; Cumsille, P.; Marta, E. (2005) Exploring adolescent self-defining leisure activities and identity experiences across three countries. *International Journal of Behavioral Development*, 29, 5, 361-370.
- Dolničar V.; Nadoh J. (2004) *Medijske navade med slovenskimi mladostniki*. Ljubljana: ŠOU.
- Flere, S. in soavtorji (2002): *Družbeni profil študentov Univerze v Mariboru. Poročilo o rezultatih raziskave v letu 2001*. Študentska organizacija Univerze v Mariboru. Maribor.
- Flere, S. in soavtorji (2003): *Družbeni profil študentov Univerze v Mariboru. Poročilo o rezultatih raziskave v letu 2002*. Študentska organizacija Univerze v Mariboru. Maribor.
- Flere, S. in soavtorji (2004): *Družbeni profil študentov Univerze v Mariboru. Poročilo o rezultatih raziskave v letu 2003*. Študentska organizacija Univerze v Mariboru. Maribor.
- Flere, S. in soavtorji (2005): *Družbeni profil študentov Univerze v Mariboru. Poročilo o rezultatih raziskave v letu 2004*. Študentska organizacija Univerze v Mariboru. Maribor.
- Flere, S. in soavtorji (2005): *Družbeni profil študentov Univerze v Sloveniji. Poročilo o rezultatih raziskave v letu 2005*. Študentska organizacija Univerze v Mariboru. Maribor.
- Furlong, A. and Cartmel, F. (1997). *Young people and social change. Individualization and risk in late modernity*. Buckingham/Philadelphia: Open University Press.
- Gillis J.R. (1999). *Mladina in zgodovina*. Šentilj: Aristej.
- Gril, Alenka (2004). *Prosti čas mladih v Ljubljani: Psihosocialna analiza potreb in možnosti za njihovo uresničevanje*. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: MOL.

- Hanžek, M., Gregorčič, M. (2001). *Poročilo o človekovem razvoju. Slovenija 2000-2001*. Ljubljana: Urad za makroekonomske analize in razvoj.
- Hendry, L.B.; Shucksmith, J.; Love, J.G.; Glendinning, A. (1996/1993). *Young people's leisure and lifestyles*. New York: Routledge.
- Lavrič, M. (2005). *Measuring new age ideas among Slovenian students*. V Moravčíková, M. (ur.) *Ústav pre vzťahy štátu a cirkví*. Bratislava.
- Lavrič, Miran. *Novodobna duhovnost in slovenski srednji sloj : prispevek na 21. slovenskem sociološkem srečanju 2006, Murska Sobota, 17.-18. november 2006*. Murska Sobota, 2006.
- Lešnik, R. (1982). *Prosti čas*. Maribor: Založba Obzorja.
- Livingstone, S. (2005) *Mediating the public/private boundary at home: children's use of the Internet for privacy and participation*. *Journal of Media Practice*, 6,1, 41-51.
- Mrgole, A. (2003). *Kam z mularijo?* Maribor: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad Republike Slovenije za mladino, Aristej.
- Ule, M. (1995) Vsakdanji svet mladih. V: Ule, M. in Mihelj, V: *Prihodnost mladine*, 73-88. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za mladino in DZS.
- Ule, M. (1996) Identiteta študentske mladine v Sloveniji. V: Ule, M. idr. *Predah za študentsko mladino*. Ljubljana: Urad Republike Slovenije za mladino in Juventa.
- Ule, M. (2000) Spremembe v življenjskem svetu mladih ali odgovor mladih na vrnitev negotovosti. V: Ule, M.(ur.) *Socialna ranljivost mladih*, 57-70. Ljubljana, Maribor: Urad Republike Slovenije za mladino in Aristej.
- Ule, M; Kuhar, M. (2002). *Sodobna mladina: Izziv sprememb*. V: Mihelj, V. (ur.) *Mladina 2000*, 40-78. Ljubljana, Maribor: Urad Republike Slovenije za mladino in Aristej.
- Ule, M; Rener, T. (1998). *Prosti čas mladih v Ljubljani*. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: MOL.
- Žavbi, A.; Vipavc Brvar, I. (2004). *Potrebe mladih po informacijah in participaciji na območju Ljubljane z okolico*. Raziskovalno poročilo. Ljubljana: Zavod MISSS.
- Zeijl, E.; Du Bois-Reymond, M.; Te Poel, Y. (2001). Young adolescents' leisure patterns. *Society and Leisure*, 24, 2, 379-402.
- Eurobarometer 2003.1., vir: http://europa.eu.int/comm/public_opinion/index_en.htm (zadnji dostop 3. 4. 2006).
- Članek: O nezadovoljstvu mladih,
- vir: <http://www.cpm-drustvo.si/media/clanek.nezadovoljstvo.doc>.
- Mrgole A.: KAM Z MULARIJO?,
- vir: www.student-info.net/sis.../76173_knjiga_kam_z_mularijo.doc.
- Recommendation 1717 (2005) Education for leisure activities. Council of Europe, vir: <http://assembly.coe.int/Main.asp?link=/Documents/AdoptedText/ta05/EREC1717.htm> (zadnji dostop 3. 4. 2006).
- Strategija Urada RS za mladino na področju mladinske politike do leta 2010 (2005), Ljubljana, vir: www.ursm.gov.si/fileadmin/ursm.gov.si/.../Strategija_urada.doc.
- <http://www.radio1.si/mmffoto/10731.jpg>
- MŠŠ (Ministrstvo za šolstvo in šport) Povzetek s posveta Mladi in prosti čas (2006), Ljubljana, vir: <http://www.mss.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/12058/3170/>.

IRDO
Inštitut za
razvoj
družbene
odgovornosti

REPUBLIKA SLOVENIJA

MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

Naložba v vašo prihodnost
OPERACIJO DELNO FINANCIRA EVROPSKA UNIJA
Evropski sklad za regionalni razvoj
Kohzijski sklad
Evropski socialni sklad

www.mladinski-delavec.si
Razvoj modelov neformalnega in formalnega izobraževanja za mladinskega delavca za vključevanje v programe organizacij

- Kuhar. M: Prosti čas mladih v 21. stoletju (2009?),
- vir: <http://www.mreza-mama.si/upload/Prosticasmldihv21.stoletju/Kuhar.doc>.
- SJM (Slovensko javno mnenje), <http://www.cjm.si/SJM>.
- RIS (Raba interneta v Sloveniji), <http://www.ris.org/>.